

Hoop

Leven in een onzekere wereld
IFES Jaarthema 2020-2021

En mijn buurman dan?

Bijbelstudie / gesprekspaper 5 van 5 bij [IFES-jaarthema](#)
(Materiaal voor twee avonden)

[Kringleidersversie](#)

"The intensification of fear and desire that accompanies the task of reforming theology ought not to surprise us. If the "fear of the Lord" is the beginning of knowledge and wisdom (Prov. 1:7; 9:10), we should acknowledge and embrace the existentially delightful terror of theology." - F. LeRon Shults, *Reforming the doctrine of God*, Grand Rapids MI, Eerdmans: 2005, 2.

"Nee, er is geen ontkomen aan. Er is geen hemel met toch nog een beetje hel er in. Er is geen mogelijkheid om iets vast te houden van de duivel in ons hart. Satan moet er uit, met elke haar en veer."
- George MacDonald, geciteerd in C.S. Lewis, *The Great Divorce*, vertaling red.

'It is almost impossible for me to enter into simple, honest, open, and friendly communication with another person as long as I have at the back of my mind the feeling that I am one of the saved and he is one of the lost.' - Lesslie Newbigin, *The Open Secret*, 173.

"Het tegenovergestelde van liefde is niet woede maar haat. En de laatste vorm van haat is onverschilligheid." - Becky Pippet geciteerd door Tim Keller in *Is Hell for real or does everyone go to heaven?*, 79.

Een Bijbelstudie / gesprekspaper door
Laurens van Lavieren | laurens@ifes.nl

Introductie

Christenen mogen leven 'in hoop' (1 Petrus 1). We zijn overgegaan van dood naar leven en zien uit naar een geweldige toekomst; het "koninkrijk van God", een "nieuwe hemel en nieuwe aarde", "eeuwig leven". In de vorige 4 Bijbelstudies in deze mini-serie hebben we daar bij stilgestaan.

Maar dan kan de vraag opkomen: en mijn niet-gelovige buurman dan? Mijn vriendin? Mijn studiegenoot? Hoewel het een beetje ongemakkelijk is (bijna ongepast misschien) om die vragen te stellen, zijn ze toch heel belangrijk. Is er "eeuwig heil" voor niet-gelovigen? Hoe breed reikt de redding in Christus? Komt het uiteindelijk met iedereen en alles goed? Of is die toekomst alleen voor wie gelooft?

Het zijn belangrijke vragen. De antwoorden die we geven bepalen in grote mate hoe we ons tot anderen verhouden. Hebben wij een verantwoordelijkheid in hun redding? Kunnen we ontspannen met hen optrekken, of moeten we altijd proberen Jezus ter sprake te brengen? Zijn we van harte op hen betrokken of laat hun lot ons koud? Enz.

In deze laatste Bijbelstudie in deze serie gaan we in op deze vragen. Een sluitend antwoord krijg je niet. Daarvoor is de materie veel te complex en zijn de meningen te veel verdeeld. Het niet-weten ligt bovendien, denken we, in de aard van de zaak; het oordeel is aan Christus, niet aan ons. Wel hopen we een aantal belangrijke bouwstenen en vragen aan te reiken die je verder helpen in het – voor en met God – bepalen van jouw omgang met deze vragen.

Bij het jaarthema van IFES Nederland in 2020-2021 (Hoop: Leven in een onzekere wereld) verschijnen vijf Bijbelstudies. Dit is het laatste deel van die mini-serie. De andere Bijbelstudies gaan over "Verrast door hoop" (deel 1), "Hoop bij tegenslag" (deel 2), "Hoop voor de wereld" (deel 3), en "Ben ik gered?" (deel 4).

Avond 1

(Je hebt twee avonden nodig om dit materiaal te bespreken.)

Een lang debat rond twee uitgangspunten

Vanwege de complexiteit van het onderwerp moeten we voordat we in gesprek gaan eerst een korte inhoudelijke introductie geven op de thematiek. Omdat de thematiek bovendien zeer gevoelig kan liggen moeten we ook eerst praten over hoe we in gesprek gaan, om te voorkomen dat het gesprek ontspooit. Eerst de inhoudelijke introductie.

De discussie over de reikwijdte van de redding door Christus is praktisch zo oud als de christelijke beweging zelf. In zijn bekende inleiding op de (geschiedenis van) christelijke theologie legt Alister McGrath uit dat dat te maken heeft met twee (schijnbaar) tegengestelde overtuigingen die beiden stevig in het NT verankerd zijn, namelijk:

1. God wil dat alle mensen worden gered.
2. Redding is alleen mogelijk in en door Christus.

Hij vervolgt: “De verschillende antwoorden op de vraag naar de reikwijdte van redding voeren terug op verschillende manieren om met de spanning tussen deze twee uitgangspunten om te gaan.”¹

De verschillende benaderingen zou je kunnen indelen in onderstaand schema, met

¹ Alister E. McGrath, *Christian Theology: An introduction, 4th Ed.* Blackwell Publishing: 2007, 356, vertaling red.

- op de **horizontale as** de vraag: *hoe* worden mensen gered? In en door Christus – “één weg” OF óók via andere wegen – “meerdere wegen”?
- op de **verticale as** staat de vraag: *wie* worden er gered? Uiteindelijk iedereen? Wat de vervolgvraag oproept: hoe wordt iedereen dan “in en door Christus” gered? OF *niet* iedereen? Wat weer de vervolgvraag oproept: wat is dan het criterium? Wie wel en wie niet?

		Hoe gered?	
		Één weg	Meerdere wegen
Wie gered?	Iedereen	1	2
	Niet iedereen	3	4

< Geen overkoepelende term >

Laten we beginnen bij de horizontale as. Zijn er naast Christus andere wegen tot redding? Dat idee (vak 2 en 4) is vooral iets van de modernere theologie. Door een geglobaliseerde wereld, intensiever contact met andere religies en andersdenkenden, onder invloed van postmoderne aandacht voor subjectiviteit en afbrokkelend geloof in universele waarheid zijn verschillende religies ook door christelijke theologen voorgesteld als alternatieve “wegen naar God”. Sommigen veronderstellen daarbij dat de “oprechte” (of op een andere manier “goede” of “juiste”) aanhangers van elke religie/overtuiging worden gered (vak 4), weer anderen zelfs dat God via vele wegen uiteindelijk *iedereen* zal redden (vak 2).

Hoewel we de goede intenties² in zulke benaderingen wellicht kunnen meevoelen en een *deel* van de argumentatie voor zulke posities ook wel steek kan houden³ **valt toch het geloof in “meerdere wegen”** eigenlijk direct af als we recht willen doen aan het tweede uitgangspunt dat McGrath noemde (“redding is alleen in en door

² Denk aan het verlangen...

A. het goede in andersdenkenden te kunnen erkennen en waarderen en

B. een nederige / bescheiden houding aan te nemen te opzichte van Gods oordeel; God niet in de kaart te willen kijken / het oordeel bij God te willen laten.

Maar misschien kunnen we deze posities nog wel het beste begrijpen vanuit het uitgangspunt dat McGrath noemde: God wil dat alle mensen worden gered. Het is niet moeilijk te zien hoe die (hoopvolle!) gedachte leidt tot het denken over meerdere wegen. Want we *zien* dat niet iedereen in Jezus gelooft. Maar toch wil God dat iedereen wordt gered. Zouden er dan andere wegen zijn? Zou God andere “deuren” openen om mensen toch binnen te kunnen laten?

³ Het geloof in “meerdere wegen” wordt vaak o.a. beargumenteerd met deze argumenten:

A. We worden geoordeeld naar onze daden waarbij iedereen door God rechtvaardig zal worden geoordeeld, ongeacht hun geloof. Gecombineerd met de ervaring dat er hele liefdevolle mensen zijn onder allerlei geloofsrichtingen. B. Vanuit de omkering: het kán toch niet zo zijn dat iedereen die niet in Jezus gelooft verloren gaat? Dus moeten er wel meerdere wegen zijn.

Christus”). Het is onzes inziens onmogelijk om recht te doen aan de exclusieve manier waarop de Bijbel spreekt over Christus (“niemand komt tot de Vader dan door mij”, etc.) en tegelijk te stellen dat er ook andere wegen tot redding zouden zijn.

Daarmee houden we vak 1 en 3 over. We worden gered in en door Christus. Maar wordt uiteindelijk iedereen gered? Of niet? Zo ja, hoe dan? Zo nee, wie dan wel en wie dan niet?

Daarover gaat het vervolg van deze studie. De opzet is als volgt:

- Eerst bekijken we de twee uitgangspunten van McGrath nauwkeuriger: “God wil dat iedereen wordt gered” en “redding is alleen in en door Christus”.
- Vervolgens bekijken we een aantal verschillende manieren waarop met de spanning tussen die uitgangspunten is omgegaan. Daarbij zullen we vooral veel vragen opwerpen die je kunnen helpen je zoektocht te vervolgen.

(N.B. Misschien heb je zelf nog een heel andere gedachtegang die niet in bovengenoemd blokkenschema past. Breng die gerust in tijdens het gesprek. Voor de helderheid van het gesprek houden wij in de rest van deze studie wel de kaders aan die hier zijn gezet.)

Een gevoelig onderwerp

Voordat we er verder inhoudelijk induiken moeten we zoals gezegd eerst stilstaan bij de *manier* waarop we in gesprek gaan.

Want het spreken over hemel en hel, redding en verlorenheid en de scheidslijn tussen die twee is vaak een verhit debat. Mensen met een andere opvatting worden regelmatig fel bestreden en verketterd. Je hoeft maar even rond te kijken op YouTube rond trefwoorden als

“universalism” of “heaven and hell” en je vindt talloze verhitte filmpjes, beschuldigingen, “ontmaskeringen” en aantijgingen.

De gevoeligheid zorgt er ook voor dat we het onderwerp vaak mijden. We praten er niet met anderen over (of alleen grappend) en denken er misschien zelfs liever helemaal niet over na. Op die manier houden we het ‘hete hangijzer’ op afstand.

- Herken je bij jezelf dat dit onderwerp gevoelig ligt? Wat roept het spreken en nadenken over hemel en hel bij je op?
- Welke ideeën over dit onderwerp heb jij van huis uit meegekregen? Was het bij jou thuis, of in een kerk waar je betrokken bent (geweest) een gevoelig onderwerp?
- Gedachte-experiment: Stel dat het tegenovergestelde van wat jij nu rond dit onderwerp gelooft waar blijkt te zijn? Stel dat tóch iedereen wordt gered, de hel uiteindelijk leeg is? Of stel juist dat er tóch voor eeuwig mensen verloren zullen gaan? Wat roept dat bij je op?
- Waarom ligt het onderwerp zo gevoelig denk je?

Zorg dat je met elkaar helder krijgt dat deze vragen niet op zichzelf staan, maar raken aan tal van onze diepste overtuigingen, o.a. over

- waar het in het leven om draait,
- zelfbeeld, hoe goed of slecht ik ben, hoe hulpeloos of verantwoordelijk,
- hoe ik me verhoud tot mijn omgeving, wat mijn verantwoordelijkheid is naar anderen,
- wie God is, hoe ik met God in het reine kan komen, of er vrede is tussen mij en God, of ik rust kan vinden bij God,

- hoe ik kijk naar de cultuur, hoe positief of kritisch ik die evalueer, in hoeverre ik in dingen kan meegaan of juist afstand moet houden,
- en misschien nog wel meer...

Sprekend over hemel en hel kan daarom allerlei diepe emoties triggeren:

- angst (dat ik op het verkeerde spoor zit, dat ik er te makkelijk over heb gedacht, dat God "minder" liefdevol is dan ik dacht, voor eeuwige veroordeling, dat ik met een ingebeelde hemel naar de hel ga, enz.)
- onzekerheid en onmacht (omdat de materie complex is, het diepe vragen zijn waar je niet direct antwoord op krijgt),
- woede / verontwaardiging (over anderen die anders denken en daarmee zichzelf of anderen in jouw beleving in gevaar brengen, God geen recht doen, etc.)
- Of wellicht nog andere emoties?

Maak hier ruimte voor, zodat je goed weet hoe jij zelf en je kringleden er in zitten.

Biddend

Nadenken over God, spreken over God en het mogelijk bijstellen van je beeld van God (kortom: theologie) *is* spannend. Calvijn benadrukte in de opening van zijn *Institutie* de "angst en verwondering" die inherent horen bij theologisch onderzoek.⁴ We zijn volstrekt van God afhankelijk

⁴ Geciteerd bij F. LeRon Shults, *Reforming the doctrine of God*, Grand Rapids MI, Eerdmans: 2005, 2. Shults zegt daar: "The intensification of fear and desire that accompanies the task of reforming theology ought not to surprise us. If the "fear of the Lord" is the beginning of knowledge and wisdom (Prov. 1:7; 9:10), we should acknowledge and embrace the

en toch is hij voor ons oncontroleerbaar – logisch dat de omgang met God een element van angst heeft. Maar door niet alleen te *praten over* God maar ook ons steeds te *wenden tot God* kan die angst worden omgezet in vreugde. Steeds als we naderen tot God (die we niet kunnen controleren) en God opnieuw zijn belofte gestand doet en tot ons nadert (Jak. 4:8) maakt de angst plaats voor vreugde.

Neem een moment om samen te bidden:

- Steek een kaars aan als teken van Christus' aanwezigheid. Laat de kaars de hele avond branden.
- Wees een minuut stil met elkaar.
- Lees eerst samen Rom. 11:33-36.

³³ Hoe onuitputtelijk zijn Gods rijkdom, wijsheid en kennis, hoe ondoorgrondelijk zijn oordelen en hoe onbegrijpelijk zijn wegen. ³⁴ Wie kent de gedachten van de Heer, wie was ooit zijn raadsman? ³⁵ Wie heeft hem iets gegeven dat door hem moest worden terugbetaald? ³⁶ Alles is uit hem ontstaan, alles is door hem geschapen, alles heeft in hem zijn doel. Hem komt de eer toe tot in eeuwigheid. Amen.

- Wees een paar minuten stil met elkaar.
- Dank en loof God naar aanleiding van die tekst. Bid voor wijsheid voor het gesprek.

existentially delightful terror of theology. In the first chapter of his 1559 *Institutes of the Christian Religion* John Calvin emphasized the existential “dread and wonder” that surround and permeate theological inquiry.”

God wil dat iedereen wordt gered

Goed, we storten ons in de materie. Het *eerste uitgangspunt* dat volgens McGrath in de christelijke traditie steeds belangrijk is geweest, is dat *God wil dat alle mensen worden gered*. Verschillende Bijbelteksten onderstrepen die stelling.

Twee keer wordt expliciet gezegd dat God wil dat iedereen wordt gered:

1. 1 Timothëus 2:3-4 (“Bid voor alle koningen en gezagsdragers, opdat we rustig en ongestoord kunnen leven, in alle vroomheid en waardigheid. Dat is goed en welgevallig in de ogen van God, die *wil dat alle mensen worden gered* en de waarheid leren kennen”).
2. 2 Petrus 3:8-9 (in het kader van het uitblijven van de wederkomst van Christus: “De Heer is niet traag met het nakomen van zijn belofte, zoals sommigen menen; hij heeft alleen maar geduld met u, omdat hij wil dat *iedereen* tot inkeer komt en *niemand* verloren gaat.”)

Eventueel kan nog een derde worden genoemd, hoewel die ook specifiek kan gaan over een groep “zondaars en tollenaars”:

3. Mattheüs 18:14 (na de gelijkenis van de herder die honderd schapen achterlaat om het éne verlorene te vinden: “[God] wil *niet dat een van deze geringen verloren gaat*.”).

Verder is de trouw van God aan zijn schepping een refrein in de bijbel – God laat niet los waar hij eenmaal aan begonnen is. En dan zijn er nog allerlei teksten die in de breedste categorieën spreken over de reikwijdte van de redding in Christus. Een lijst daarvan vind je in de bijlage achteraan en die teksten komen verderop ook nog terug (onder “Positie 1: Uiteindelijk wordt iedereen gered”).

- Wat zegt het over God, dat God wil dat alle mensen worden gered?
- Spoort dat met jouw beeld van God?
- Wil *jij* dat iedereen gered wordt? Waarom wel / niet?

Mogelijk komt hier meteen al een prachtig gesprek op gang. Maak dan als kringleider een afweging. Hebben we eventueel nog een avond om verder te praten? Zo niet, blijf dan niet te lang hangen.

Redding is alleen mogelijk in en door Christus.

Het tweede uitgangspunt dat volgens McGrath belangrijk is geweest in de eeuwenlange discussie, is dat *redding alléén mogelijk is in en door Christus*. Ook voor deze stelling zijn veel Bijbelteksten te vinden ter ondersteuning. We geven enkele van de bekendste.

1. Johannes 3:16-18 (“Want God had de wereld zo lief dat hij zijn enige Zoon heeft gegeven, opdat iedereen die in hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft. God heeft zijn Zoon niet naar de wereld gestuurd om een oordeel over haar te vellen, maar om de wereld door hem te redden. Over wie in hem gelooft wordt geen oordeel uitgesproken, maar wie niet in hem gelooft is al veroordeeld, omdat hij niet wilde geloven in de naam van Gods enige Zoon.”)
2. De serie “IK BEN” uitspraken in het Johannes evangelie. Jezus zegt “Ik ben...” *het* brood dat leven geeft (6:35), *het* licht van de wereld (8:12), *de* deur tot de schaapskooi (10:9), *de* goede herder (10:11), *de* opstanding en *het* leven (11:25), *de* weg, *de* waarheid en *het* leven (14:6), *de* ware wijnstok (15:1). Johannes 14:6 voegt daar bovendien expliciet aan toe: “Niemand kan bij de Vader komen dan door mij”.
3. Handelingen 4:12 (Petrus, in een toespraak: “Jezus is de steen die door u, de bouwlieden, vol verachting is weggeworpen, maar die nu

de hoeksteen geworden is. Door niemand anders kunnen wij worden gered, want *zijn naam is de enige* op aarde die de mens redding biedt.”)

4. Romeinen 10:9 (“Als uw mond belijdt dat Jezus de Heer is en uw hart gelooft dat God hem uit de dood heeft opgewekt, zult u worden gered.”)
5. 1 Timotheüs 2:5 (“Want er is maar één God, en maar één bemiddelaar tussen God en mensen, de mens Christus Jezus, die zichzelf gegeven heeft als losgeld voor allen, als het getuigenis voor de vastgestelde tijd.”)
6. 1 Johannes 5:12 (“Wie de Zoon heeft, heeft het leven. Wie de Zoon van God niet heeft, heeft het leven niet.”)

Merk verder op dat veel van de teksten over de brede reikwijdte van redding (zie bijlage) ook verwijzen naar de redding die in Christus is. Het is steeds “in Christus”, “door Christus”, etc.

Daarbij wordt soms ook expliciet de andere kant van de medaille belicht: wie *niet* “in” Christus is of “Christus *niet* heeft”, heeft ook het leven / de redding niet. Zo Johannes 3 (tekst 1 hierboven) en 1 Johannes 5 (tekst 6 hierboven).

- Wat voel je bij het lezen van deze teksten? Word je er blij van? Verdrietig? Angstig? Boos? Iets anders? Kun je duiden waarom?
- Ervaar je een spanning tussen deze Bijbelteksten, en de teksten die we eerder citeerden (onder “God wil dat iedereen wordt gered”)? Zo ja, waarom? Zo nee, hoe gaan ze samen denk je?

Hoe ver reikt de redding in Christus?

We komen nu (opnieuw) tot het eigenlijk punt van deze Bijbelstudie: hoe ver reikt nu die redding in Christus?

- We maken twee even grote groepen. Groep A bestudeert de positie “Iedereen wordt gered” en groep B de positie “alleen wie in dit leven gelooft in Jezus wordt gered”. Als je het aandurft, daag jezelf dan uit door de positie te kiezen waar je je het *minst* thuis voelt. Zorg voor twee (ongeveer) even grote groepen.
- Neem een paar minuten om je via onderstaande tekst in te lezen op de door jou gekozen positie. Doe dat ieder voor zich, in stilte. Schrijf daarbij voor jezelf op: (a) wat vind je mooi aan deze positie? Waarom? (b) wat vind je lastig of fout? Waarom? (c) Wat roept deze positie in zijn geheel bij je op (gedachten en gevoelens)?
- Deel dit nu met je eigen groep. Laat ieder van de groep zijn bevindingen delen, zonder te interrumpen.
- Maak samen, als iedereen aan de beurt geweest is, een korte samenvatting van jullie bevindingen. Wat deelden jullie? Waar liepen de meningen of gevoelens uiteen?
- Deel nu de bevindingen met de andere groep. Laat beide groepen de eigen bevindingen delen, zonder te onderbreken.
- Praat hier vervolgens over door.

Neem rustig de tijd om door te praten over wat er nu op tafel ligt. Maak eventueel een lijstje met verschillende sub-vragen of sub-onderwerpen die naar voren komen, om ze langs te lopen. Je kunt de rest van de avond vullen met dit gesprek. Houd er wel rekening mee dat je nog tijd overhoudt voor de afsluiting (10 minuten).

“Iedereen wordt gered”

Er zijn allerlei variaties van de positie dat “Iedereen wordt gered”. De meest overtuigende interpretatie vanuit een orthodox-christelijke positie volgt onzes inziens ongeveer deze gedachtegang:

1. In onze menselijke vrijheid hebben we als mensen gezondigd en daarmee de relatie met God verstoord. We zullen door God rechtvaardig geoordeeld worden over hoe we hebben geleefd. Zonder genade van God en inkeer van onszelf (door Gods Geest bewerkt) kan niemand het Koninkrijk van God / de hemel binnengaan.
2. Gods verlangen is dat alle mensen gered worden van de zonde die hen in de greep houdt, zodat zij verzoend worden met God. Daarom is God in Christus zelf in de wereld gekomen om ons met zichzelf te verzoenen. God reikt ons in Christus de hand. We worden hartelijk en dringend opgeroepen die hand te pakken, ons te bekeren (om te keren) en een nieuw leven te beginnen in navolging van Jezus.
3. Het tragische feit is echter dat niet iedereen dat aanbod van genade aanneemt. Zelfs in de ontmoeting met Jezus, het Licht van de Wereld zelf, de Liefde-in-persoon, wijzen mensen die liefde af. Ze hebben de duisternis liever dan het licht. Hetzelfde gebeurt helaas ook wanneer Gods liefde door anderen tot hen komt (door de apostelen in de begintijd, of door de "gewone" gelovigen zoals wij in onze tijd). Sommigen houden dit verzet tot hun dood vol en sterven dus zonder met God te zijn verzoend.
4. Bovendien zijn er velen die tijdens hun leven nooit in aanraking komen met het aanbod van Gods genade en de oproep tot een nieuw leven. Hoewel zij zich nooit bewust tegen dit aanbod hebben kunnen verzetten, zijn zij ook niet uit de greep van het kwaad bevrijd. Ook zij sterven dus in duisternis.
5. Omdat God wil dat iedereen gered wordt (1 Tim. 2:3-4; 2 Pe 3:8-9; Mat. 18:14) ontstaat nu een spanning. Krijgt God uiteindelijk wat God wil?

6. Nergens in de Bijbel vinden we een eenduidige belofte dat inderdaad uiteindelijk iedereen gered zal worden. Maar de Bijbel geeft toch wel degelijk grond om dit te hopen (of zelfs verwachten).
- a. Gods liefde duurt voor eeuwig (Ps. 138), evenals zijn trouw (Ps. 118). Terwijl Gods toorn *niet* eeuwig duurt (Jer. 3:12).
 - b. God laat zonde niet ongestraft – de Bijbel kent vele voorbeelden van Gods oordeel dat wordt aangekondigd of voltrokken. Maar altijd (?) is dit gericht op *herstel*. Straf beoogt inkeer en daarmee herstel.
 - c. God is de redder van *alle* mensen (1 Tim. 4:10) en Christus is voor *alle* mensen gestorven (2 Kor. 5:14; 1 Tim. 2:5; 4:10), voor de *hele* wereld (2 Kor. 5:19; 1 Joh. 2:2; 1 Joh. 4:1) en zijn dood komt *allen* ten goede (Heb. 2:9). Christus zei met zijn kruisiging *iedereen* naar zich toe te halen (Joh. 12:32). Door Christus zullen *allen* worden gerechtvaardigd (Rom. 5:19), *allen* levend gemaakt (1 Kor. 15:22) en kunnen *allen* barmhartigheid van God ontvangen ondanks hun zonden (Rom. 11:32). Zoals alles door Christus is gemaakt zo heeft ook *alles* in Hem zijn doel (Rom. 11:36), zal *alles* onder Christus bijeen gebracht worden (Ef. 1:8-10), *alles* met hem worden verzoend (Kol. 2:20) en *alles* worden hersteld (Hand. 3:20) en *alles* nieuw gemaakt (Op. 21:5). Uiteindelijk zal *iedereen* voor Hem buigen en Hem loven (Rom. 14:11; Fil. 2:10-11; Op. 5:13).
7. Tegelijk zijn er natuurlijk allerlei Bijbelteksten die spreken over Gods oordeel, de mogelijkheid veroordeeld te worden (inclusief beelden van een “poel van vuur”, “gehenna”, etc.) en de oproep tot bekering. Christus kan kennelijk bij het oordeel zeggen: “Ik ken jullie werkelijk niet” of “verdwijnt uit mijn ogen naar het eeuwige vuur dat bestemd

is voor de duivel en zijn engelen” (Mat. 25). God lijkt onze vrijheid te respecteren, zelfs als we kiezen te leven in duisternis, zonder God.

8. Maar toch... zou zo'n straf werkelijk oneindig zijn? Zouden mensen werkelijk tot in eeuwigheid zich tegen Gods liefde kunnen blijven verzetten? Zou het kwaad in hun hart sterker zijn dan Gods liefde, de kracht van de Geest die ons hart kan veranderen? Als tot in eeuwigheid mensen van God gescheiden blijven – verloren gaan – wat betekent dan het herstel van “alle” dingen (waar zo veel Bijbelteksten over spreken)? Zeker weten doen we het misschien niet (hoewel sommige universalisten denken van wel), maar laten we ten minste hopen, en vertrouwend verwachten dat God zal krijgen wat God wil en elke weerstand tegen Hem uiteindelijk zal worden overwonnen.
9. De urgente oproep tot bekering is van groot belang. Maar de uiteindelijke kracht tot verandering kan nooit angst zijn. Echte verandering komt doordat Gods *liefde* ons hart verandert. Pas als we rust vinden in God, omdat we niet meer bang zijn dat hij tóch tegen ons is, pas dan begint de verandering en worden we werkelijk vrij. Jezus als de Waarheid van Gods *liefde* maakt ons vrij.

“Redding is beperkt tot wie (voor de dood) tot geloof komt”

Er zijn allerlei variaties van de positie dat “redding beperkt is tot wie (voor de dood) tot geloof komt”. De in onze ogen meest overtuigende variant vanuit een orthodox-christelijke positie volgt ongeveer deze gedachtegang:

1. In onze menselijke vrijheid hebben we als mensen gezondigd en daarmee de relatie met God verstoord. We zullen door God rechtvaardig geoordeeld worden over hoe we hebben geleefd. Zonder genade van God en inkeer van onszelf (door Gods Geest

bewerkt) kan niemand het Koninkrijk van God / de hemel binnengaan.

2. Gods verlangen is dat alle mensen gered worden van de zonde die hen in de greep houdt, zodat zij verzoend worden met God. Daarom is God in Christus zelf in de wereld gekomen om ons met zichzelf te verzoenen. God reikt ons in Christus de hand. We worden hartelijk en dringend opgeroepen die hand te pakken, ons te bekeren (om te keren) en een nieuw leven te beginnen in navolging van Jezus.
3. Het tragische feit is echter dat niet iedereen dat aanbod van genade aanneemt. Zelfs in de ontmoeting met Jezus, het Licht van de Wereld zelf, de Liefde-in-persoon, wijzen mensen die liefde af. Ze hebben de duisternis liever dan het licht. Hetzelfde gebeurt helaas ook wanneer Gods liefde door anderen tot hen komt (door de apostelen in de begintijd, of door de “gewone” gelovigen zoals wij in onze tijd). Sommigen houden dit verzet tot hun dood vol en sterven dus zonder met God te zijn verzoend.
4. God wil dat iedereen gered wordt (1 Tim. 2:3-4; 2 Pe 3:8-9; Mat. 18:14) en hij doet daar dan ook alles aan. Maar wat hij *niet* doet is mensen “dwingen”. Zoals de Vader van de verloren zoon op de uitkijk stond, zo wacht God vol verlangen op ons, maar hij houdt ons niet gevangen in zijn “huis”. God wil liefde, geen slavernij.
5. Ondanks dat Jezus voor allen is gestorven, en zijn dood allen ten goede komt (zonder Jezus’ dood en opstanding, de verzoening daarin van God met de wereld en de revolutie die dat heeft veroorzaakt zou de wereld al lang zijn afgegleden tot een hel) moet elk mens zich ook persoonlijk met God verzoenen. Van Gods kant is het goed, we zijn welkom thuis, maar alleen als we ook daadwerkelijk omkeren en naar huis gaan, komen we ook echt thuis.

6. In de Bijbel vinden we dan ook strenge oordeelsteksten en forse waarschuwingen. Denk aan de gelijkenissen van Jezus waarin God bij het laatste oordeel tegen een groep mensen zegt: “Ik ken jullie werkelijk niet” of “verdwijnt uit mijn ogen naar het eeuwige vuur dat bestemd is voor de duivel en zijn engelen” (Mat. 25). Hoewel we niet moeten vergeten dat God wil dat iedereen gered wordt, en hij de mens die zich bekeert nooit zal afwijzen (denk opnieuw aan de vader van de verloren zoon), zijn dit toch ook woorden van Jezus die ten minste bedoelen ons te waarschuwen en op scherp te zetten. Redding is *niet* een trein waar we automatisch inzitten en die ons toch wel op onze bestemming brengt, zelfs als we in de trein de tegengestelde richting oplopen. Er moet een keuze gemaakt worden, een keuze van ons hart.
7. Uiteindelijk, zou je kunnen zeggen, is het niet eens zozeer God die ons in de hel gooit, maar zijn we dat meer zelf. De hel, zei C.S. Lewis, zit “aan de binnenkant op slot”. Uiteindelijk zijn er twee soorten mensen: zij die zeggen tegen God “uw wil geschiedde”, en zij tegen wie God zegt: “uw wil geschiedde”. Die laatste groep is niet bevrijd van dat stemmetje in zichzelf, dat altijd maar aan henzelf denkt, hun eigen wil wil doen, zelfmedelijden heeft en klaagt. Ze willen die “hel in zichzelf” niet loslaten, en dan zegt God op een gegeven moment: “uw wil geschiedde”, en worden ze overgeleverd aan hun eigen “hartstochten en begeerten” (Rom. 1:28).
8. Hoewel we zouden hopen dat sommigen langer de tijd hadden gehad om zich te bekeren, lijkt de Bijbel geen aanleiding te geven om te geloven dat er na de dood nog een “tweede kans” is voor mensen. De gelovigen zijn na/in hun dood direct bij Christus. Zij zijn dan reeds in de hemel. Dat impliceert toch dat de niet-gelovige *niet* in de hemel is, *dus* verwijderd van God, in de “hel”? En al zou er na de dood nog ruimte zijn voor bekering, is er dan reden om aan te

nemen dat mensen dan opeens nog willen veranderen? De rijke man uit de gelijkenis van Jezus (Luk. 16) baalt wel van zijn slechte positie in de “hel”, maar blijft op zichzelf gericht en bekeert zich niet.

9. Bij de hel kunnen we overigens allerlei verschillende voorstellingen maken. Hel (Grieks: “Gehenna”) verwijst in eerste instantie naar het gehinnom-dal, het dal buiten Jeruzalem waar een vuilnisbelt lag. Het is de plek waar het “afval” van toen heen ging, en voor de Bijbelse profeten en voor Jezus een beeld van oordeel: daar gaat het “afval” van de geschiedenis heen. Het is beeldspraak. Wat is de realiteit die er aan beantwoordt? Sommigen geloven een plek van eeuwige bewuste kwelling, anderen in een toestand van straf en geleidelijke “vernietiging”. Weer anderen geloven in een steeds verdergaande ont-menselijking (verlies van beeld van God) zodat wat uiteindelijk resteert zelfs niet meer “mens” kan worden genoemd. Hoe dan ook is het verschrikkelijk; verstoten zijn van God die de bron van ons leven en geluk is.
10. De gedachte daaraan alleen al is verschrikkelijk. En juist daarom moeten we niet verslappen. Buiten God is geen leven. Laten we dus steeds ons leven en geluk bij God zoeken en met Gods hulp de “hel” in onszelf (dat zelfgerichte stemmetje) bevechten, zodat ons verlangen is bij God te zijn.

Afsluiting

Rond het gesprek samen af door opnieuw een moment van gebed.

- Wees een paar minuten stil en richt je aandacht daarbij op de kaars als teken van Christus' aanwezigheid.
- Lees opnieuw samen Rom. 11:33-36.

³³ Hoe onuitputtelijk zijn Gods rijkdom, wijsheid en kennis, hoe ondoordringelijk zijn oordelen en hoe onbegrijpelijk zijn wegen. ³⁴ 'Wie kent de gedachten van de Heer, wie was ooit zijn raadsman?' ³⁵ 'Wie heeft hem iets gegeven dat door hem moest worden terugbetaald?' ³⁶ 'Alles is uit hem ontstaan, alles is door hem geschapen, alles heeft in hem zijn doel. Hem komt de eer toe tot in eeuwigheid. Amen.

- Neem 5 minuten om in stilte voor jezelf een gebed te schrijven. Waar wil je God voor danken? Wat zou je God willen vragen? Voel je vrij te schrijven wat je wilt, je hoeft dit niet te delen.
- Sluit af met gezamenlijk gebed.

Vraag of er mensen zijn die hun geschreven gebed willen delen door het hardop uit te spreken. Zet geen druk, doe alleen een open uitnodiging.

Sluit zelf af met een hardop uitgesproken gebed, vraag iemand anders dat te doen of houd een open kringgebed. Kies zelf een vorm.

Avond 2

Biddend

Neem ook aan het begin van deze tweede avond van de bespreking een moment om samen te bidden:

- Steek een kaars aan als teken van Christus' aanwezigheid. Laat de kaars de hele avond branden.
- Wees een minuut stil met elkaar.
- Lees eerst samen Rom. 11:33-36.

³³ Hoe onuitputtelijk zijn Gods rijkdom, wijsheid en kennis, hoe ondoorgrondelijk zijn oordelen en hoe onbegrijpelijk zijn wegen. ³⁴ 'Wie kent de gedachten van de Heer, wie was ooit zijn raadsman?' ³⁵ 'Wie heeft hem iets gegeven dat door hem moest worden terugbetaald?' ³⁶ 'Alles is uit hem ontstaan, alles is door hem geschapen, alles heeft in hem zijn doel. Hem komt de eer toe tot in eeuwigheid. Amen.'

- Wees een paar minuten stil met elkaar.
- Dank en loof God naar aanleiding van die tekst. Bid voor wijsheid voor het gesprek.

Terugblik

- Wat is blijven hangen van het gesprek de vorige keer? Welke (nieuwe) gedachten? En welk gevoel?
- Heeft het je in de tussentijd erg bezig gehouden? Waarom wel of niet denk je?

- Hoe vond je de manier waarop het gesprek de vorige keer gevoerd werd? Waar was je vooral blij mee? Is er iets wat je daarin voor vanavond graag anders zou willen?

Moeilijke vragen bij beide posities

Om het gesprek van de vorige avond nog verder te verdiepen en op scherp te zetten, bekijken we de twee posities die we toen beschreven nog in een tweede ronde. Daarin gaan we een aantal moeilijke vragen stellen aan de beide posities.

- Lees de onderstaande “moeilijke vragen” bij beide posities. Doe dat opnieuw in stilte, ieder voor zich. Kies bij beide posities één vraag die je het meest aan het denken zet.
- Laat, als iedereen voldoende tijd heeft gehad, iedereen zijn/haar gekozen vragen voorlezen. (Zonder die verder toe te lichten.)

Vragen bij “Iedereen wordt gered”

1. Wat doe je met die talloze Bijbelteksten waarin wordt opgeroepen tot bekering? Dat staat er toch niet voor niets?
2. En al die teksten over oordeel, de Gehenna en eeuwig tandenknarsen dan?
3. Als iedereen zou worden gered, wat gebeurt er dan met het kwaad? Wordt dat dan niet uitgeroeid? Hoe zit het met (mensen als) Hitler, zien we die dan ook in de hemel?
4. God is toch vrij? Dan kan toch geen enkele “wet” God “verplichten” om iedereen toe te laten?
5. Mensen zijn toch ook vrij? Als iedereen wordt gered, hoe gaat dat dan met de mensen die dat helemaal niet willen, die zich met hand en tand tegen God en genade verzetten? God is toch niet zo dat hij ze er aan de haren gaat bijspelen?

6. We denken tegenwoordig sterk in termen van “rechten” en veronderstellen dat we als mensen rechten hebben, zelfs ook voor God. We roepen God ter verantwoording als we denken dat God onrechtvaardig zou oordelen. Maar dat is toch de wereld op z'n kop? We moeten blij zijn dat we überhaupt het leven krijgen, wie zijn wij om te zeggen dat het “onrechtvaardig” zou zijn als God ons niet het eeuwige leven geeft? We kunnen bij God toch helemaal geen “recht” halen, hij is toch niets aan ons verplicht?
7. Maak je de waarde van een individuele / enkele mens op deze manier niet té groot? Mensen zijn waardevol, zeker, maar is het echt zo ondenkbaar dat er eeuwige vreugde in de hemel kan zijn, zelfs als er mensen niet bij zijn? Denkt God niet veel meer collectief? God heeft een relatie met zijn volk (dát is de bruid) en met de wereld als geheel; als daar de slechte mensen uitgehaald worden, is dat toch alleen maar winst?
8. Leidt universalistisch denken niet tot gemakzucht? Wat staat er nog op het spel als alles toch goed komt? Hoe kun je dat rijmen met de scherpste van het evangelie, de steeds dringende oproep om je leven te richten op God?
9. Hoe moet dat dan met daders en slachtoffers? Het is toch afschuwelijk voor slachtoffers om straks weer met hun daders aan een feestmaal te zitten?

Vragen bij “Redding is beperkt tot wie (voor de dood) tot geloof komt”

1. Stel: je hoort via via het verhaal over een tragisch en fataal verkeersongeluk van een jonge jongen. Op slag dood, toen hij met zijn scooter tegen een boom knalde. De jongen kwam uit een gelovig gezin, maar zette zich de laatste tijd flink tegen het geloof af. Zijn ouders zijn na zijn dood in grote rouw en verwarring. De

zorgen over zijn eeuwige heil maken de pijn des te groter. Tot die fatale dag hadden ze altijd vol goede hoop gebeden en God gezien als de vader van de verloren zoon (Lukas 15), die vol verlangen ook op hun zoon stond te wachten, op de uitkijk tot hij zou terugkeren naar huis. Maar nu is het te laat. Voor zover ze weten heeft hun zoon voor zijn dood het geloof in God niet omarmd. Ze zijn bang dat hun zoon voor eeuwig zal boeten / branden in de hel. Wat roept dit bij je op? En hoe rijm je de twee godsbeelden van de ouders: God als vader die liefdevol en verlangend op de uitkijk staat, en God die (in de splitsecond dat de jongen zich dood rijdt) voor diezelfde jongen verandert in een God die hem voor eeuwig verstoet en laat boeten?

2. Stel: Een jonge vrouw is jarenlang misbruikt door haar vader die ouderling is in de kerk. Zodra ze kan ontvlucht ze het huis. Ze heeft behalve diepe littekens in haar ziel, ook een diepe afkeer ontwikkeld tegen het christelijk geloof en alles wat daarmee samenhangt. Zal zij werkelijk vanwege haar "ongeloof" door God veroordeeld worden?
3. Ghandi las elke dag de bergrede en bracht die in de praktijk. Veel gelovigen vertonen weinig "vrucht van de Geest". Wie is er meer geschikt om aan het "feestmaal van de Heer" aan te gaan? Is "geloof" dan wel het juiste criterium?
4. Als God wil dat alle mensen gered worden, maar er toch voor eeuwig mensen van God verlaten zullen zijn (in de hel), krijgt God dan wel wat God wil? Of is er dan toch iets dat eeuwig de wil van God kan dwarsbomen?
5. Als je echt gelooft dat alleen wie gelooft wordt gered, wat betekent dat dan voor je burens, de mensen in je straat en in je stad? Als je écht gelooft dat de grote meerderheid van je studiegenoten (tenzij je theologie studeert misschien) verloren zal gaan, hoe kun je dan nog een echt geïnteresseerd gesprek met hen voeren? Als zij

drenkelingen zijn, op het punt te verdrinken, hoe kun je dan nog echt ontspannen met hen optrekken? Kun je dan nog iets anders, dan in elk gesprek proberen een reddingsboei uit te gooien (lees: Jezus ter sprake te brengen)? Maar is die “paniekerige” houding wat we Jezus zien doen, in zijn omgang met mensen?

6. Of nog een stap verder: als je even uit het raam kijkt door je straat, en je gelooft echt dat de grote meerderheid van hen verloren zal gaan (behalve als je in Barneveld woont misschien), wat doe je dan hier, bij deze Bijbelstudie? Wat doe je dan nog op een borrel, of hoe kun je het nog over je geweten verkrijgen om rustig te studeren? Als zij op de rand van de afgrond staan, dan is er toch niets anders nodig en geoorloofd dan alles doen om hen te redden? Is het dan niet hypocriet dat te geloven maar ondertussen “gewoon” door te leven?
7. Als alleen wie gelooft wordt gered, hoe weet je dan zo zeker dat jij zelf bent gered? Wordt geloof dan toch niet subtiel weer een prestatie, een voorwaarde, een hoepel waar je doorheen moet springen (in plaats van genade)? Vind je dan wel echt rust bij God? Of ben je vaak bezig met een soort geestelijke thermometer je eigen geloof te meten? (Geloof ik nog wel (genoeg)? Ben ik nog wel “in Christus”? Ben ik veilig?)
8. Wat betekent het dat God liefde is, als God uiteindelijk toch ook mensen voor eeuwig wil verstoten of martelen? Zit er dan toch niet een dubbelheid in God, een soort “schizofrenie”? We spreken over God als liefdevol én rechtvaardig en dat die volmaakt samenvallen, maar hoe kan het dan dat sommige mensen uiteindelijk vooral de éne kant te zien lijken te krijgen en andere mensen vooral de ándere kant? Wat is er nog liefdevol aan een eeuwige straf?
9. Is een eeuwige straf überhaupt rechtvaardig? Er wordt wel gezegd dat een zonde tegen een eeuwige God een eeuwige straf

rechtvaardigt, maar is dat zo, als die zonden toch altijd qua omvang beperkt zijn omdat wij als zondaars beperkt zijn? Hoe kan een zondig leven van 100 jaar opwegen tegen een eeuwige straf?

10. In de Bijbel zien we grote aankondigingen van oordeel, over allerlei volken en ook over Gods volk zelf. Soms blijft het bij een waarschuwing, maar regelmatig wordt dat oordeel ook daadwerkelijk voltrokken. Toch is het patroon daarbij steeds dat van herstel. Zélf s Egypte en Assyrië, twee van de grootste “duivelse” volken in de Bijbel, voorwerp van grote oordelen van God, lijken uiteindelijk tot God te worden teruggeleid (Jesaja 19).⁵ Als zulke hoop zich in het Oude Testament zelfs al uitstrekt tot de ergste vijanden van Gods volk, zou dat dan ook niet in onze tijd zo zijn?
11. Het oordeel van God is in de Bijbel vaak goed nieuws (zie bijv. de Psalmen 96 en 98). Het is goed nieuws voor wie onderdrukte wordt, uitgebuit, etc. God gaat dingen herstellen, de daders op hun nummer zetten en de slachtoffer in hun recht herstellen. Wat is het goede nieuws voor slachtoffers van onrecht, als het oordeel van God betekent: gelovigen rechtsaf, ongelovigen linksaf?
12. Wat doe je met de vele teksten waarin het oordeel wordt gekoppeld aan *gedrag*? (Vele teksten in het OT en in het NT bijv. Mat25:31-46, Rom. 2:6-7.) Hoe verhoudt dat zich dan tot redding door geloof?
13. Moeten we gered worden van de woede van God? Of is het juist Gods woede die zich keert tegen wat ons kapot maakt en van God vandaan drijft? En moeten we gered worden van Gods oordeel? Of

⁵ “Op die dag zal er een weg lopen van Egypte naar Assyrië. Dan zullen de Assyriërs naar Egypte komen en de Egyptenaren naar Assyrië, en samen zullen zij de HEER dienen. Op die dag zal Israël zich als derde bij Egypte en Assyrië voegen, tot zegen voor de hele wereld. Want de HEER van de hemelse machten zal hen zegenen met de woorden: ‘Gezegend is Egypte, mijn volk, en Assyrië, werk van mijn handen, en Israël, mijn bezit.’” (Jesaja 19:23-25)

is het juist Gods oordeel dat bedoeld is ons op het juiste pad terug te krijgen?

Socratisch gesprek

- Via een “socratische” werkvorm krijgen twee mensen nu de gelegenheid om de door hun gekozen vraag (en wat het bij hen oproept) verder te verkennen. Zoek een eerste vrijwilliger die dit graag wil. De oefening gaat als volgt:
 1. De vrijwilliger leest zijn/haar vraag nog eens voor.
 2. De hele groep is 1 minuut stil.
 3. De vrijwilliger krijgt 8 minuten waarin hij/zij vertelt wat hij/zij bij de vraag denkt en, welke herinneringen het oproept, welke vervolgvragen, enz. Iedereen luistert aandachtig in stilte.
 4. Neem weer 1 minuut stilte.
 5. Iedereen uit de groep mag nu vragen stellen. Dat moeten open en informatieve vragen zijn (dus niet suggestief). Eén vraag tegelijk, een antwoord, en dan een volgende vraag. Neem hier 5 minuten voor.
- Zoek een volgende vrijwilliger en herhaal de stappen.

Als er nog tijd over is kun je nog een vrijwilliger aanwijzen.

Je kunt – ook als er nog tijd over is – er ook voor kiezen het gesprek af te sluiten met de afsluitende oefening. Je hebt dan gewoon wat meer tijd om bij een biertje ontspannen door te praten.

Hoopvol met open vragen

We gaan het gesprek voor nu hier afronden. Al hopen we dat het gesprek door deze avonden juist geopend is.

Er zullen ongetwijfeld nog vragen open zijn gebleven. Misschien ga je naar huis met meer vragen dan toen je de avond begon. Die vragen kunnen je onrustig maken. Misschien ben je gaan twijfelen aan wat je dacht zo zeker te weten. Of je hebt zo veel nieuwe dingen gehoord dat het je duizelt.

Hoe ga je verder met die vragen? We geven tot slot een paar gedachten die daarbij kunnen helpen:

- Geloof en twijfel sluiten elkaar niet uit. Het zoeken naar waarheid gaat altijd gepaard met twijfel (net als in de wetenschap). Gun jezelf de ruimte om te zoeken, en dus ook om te twijfelen aan wat je dacht zeker te weten. Zorg wel dat je altijd in gesprek blijft met mensen die je verder kunnen helpen. Als je dat wilt gaat de lokale studentenwerker van IFES graag met je in gesprek. (Contactgegevens via www.ifes.nl).
- We weten misschien niet waar redding ophoudt (het onderwerp van deze avonden), maar we weten wel waar redding begint. In alle verwarring helpt het om dat te realiseren. Ben je verward over de vragen van deze avond? Richt dan je blik als het ware de andere kant op – kijk even niet tot waar het licht reikt, maar kijk naar de bron van het licht. Je kunt al je vragen aan God voorleggen, en je mag er ook op vertrouwen dat Hij je in je zoektocht helpt. (Dat kan straks ook, als we afsluiten met gebed.)
- Ook belangrijk: de vraag “en mijn buurman dan?” stellen we omdat we van mensen houden. Maar ongeacht welk standpunt we deze avonden het meest overtuigend vonden; we mogen er van verzekerd zijn dat God met minstens zo veel, zelfs met veel meer liefde naar onze buurman kijkt. Geen van beide besproken posities doet iets af aan Gods liefde voor de mens. Dat lost niet alle vragen op en dat neemt niet alle spanning weg. Maar het geeft wel

een richting om met die vragen te leven. Laten die vragen ons vooral steeds weer bewust maken van de hartklop achter die vragen; de liefde voor onze naaste en het verlangen dat zij net als wij de bron van hoop leren kennen.

Hoe ga jij na vanavond naar huis? Enthousiast over wat je hebt geleerd? Vol vragen en onrust over de nieuwe vragen die zijn opgeroepen? Of weer anders?

- Doe een rondje. Zeg in één woord hoe je naar huis gaat. Met één woord kun je natuurlijk weinig zeggen, maar het geeft toch een indruk en een opening om een andere keer over door te praten, of straks bij de borrel.

Gebed

Rond het gesprek samen af door opnieuw een moment van gebed.

- Wees een paar minuten stil en richt je aandacht daarbij op de kaars als teken van Christus' aanwezigheid.
- Lees opnieuw samen Rom. 11:33-36.

³³ Hoe onuitputtelijk zijn Gods rijkdom, wijsheid en kennis, hoe ondoorgrondelijk zijn oordelen en hoe onbegrijpelijk zijn wegen. ³⁴ Wie kent de gedachten van de Heer, wie was ooit zijn raadsman? ³⁵ Wie heeft hem iets gegeven dat door hem moest worden terugbetaald? ³⁶ Alles is uit hem ontstaan, alles is door hem geschapen, alles heeft in hem zijn doel. Hem komt de eer toe tot in eeuwigheid. Amen.

- Neem 5 minuten om in stilte voor jezelf een gebed te schrijven. Waar wil je God voor danken? Wat zou je God willen vragen? Voel je vrij te schrijven wat je wilt, je hoeft dit niet te delen.

- Sluit af met gezamenlijk gebed.

Vraag of er mensen zijn die hun geschreven gebed willen delen door het hardop uit te spreken. Zet geen druk, doe alleen een open uitnodiging.

Sluit zelf af met een hardop uitgesproken gebed, vraag iemand anders dat te doen of houd een open kringgebed. Kies zelf een vorm.

Bijlage 1: “Alles” en “iedereen” gered?

Er zijn allerlei Bijbelteksten die in de breedste categorieën spreken over de reikwijdte van de redding in Christus. Een beknopt overzicht:

1. Johannes 12:32 (“Wanneer ik van de aarde omhooggeheven word, zal ik *iedereen* naar mij toe halen.”).
2. Handelingen 3:20 (Door Jezus zal de tijd in vervulling gaan “waarover God van oudsher bij monde van zijn heilige profeten heeft gesproken en waarin *alles* zal worden hersteld.”)
3. Romeinen 5:19 (“zo zullen door de gehoorzaamheid van één mens *alle mensen* rechtvaardigen worden”).
4. Romeinen 11:32 (“Want God heeft ieder mens uitgeleverd aan de ongehoorzaamheid, opdat hij voor *ieder mens* barmhartig kan zijn.”)
5. Romeinen 11:36 (“*Alles* is uit hem ontstaan, *alles* is door hem geschapen, *alles* heeft in hem zijn doel. Hem komt de eer toe tot in eeuwigheid. Amen.”)
6. Romeinen 14:11 (“Want er staat geschreven: ‘Zo waar ik leef – zegt de Heer –, voor mij zal elke knie zich buigen, en elke tong zal God loven.’”).
7. 1 Korinthe 15:22 (“Zoals wij door Adam allen sterven, zo zullen wij door Christus *allen* levend worden gemaakt.”).
8. 2 Korinthe 5:14 (“Wat ons drijft is de liefde van Christus, omdat we ervan overtuigd zijn dat één mens *voor alle mensen* is gestorven”)
9. 2 Korinthe 5:19 (“Het is God die door Christus *de wereld* met zich heeft verzoend: hij heeft de wereld haar overtredingen niet aangerekend.”)
10. Efeze 1:8-10 (“[God] heeft ons (...) dit mysterie onthuld: zijn voornemen om met Christus de voltooiing van de tijd te

verwezenlijken en zijn besluit om *alles* in de hemel en op aarde onder één hoofd bijeen te brengen, onder Christus.”)

11. Filippenzen 2:10-11 (“Daarom heeft God hem hoog verheven (...) opdat in de naam van Jezus *elke* knie zich zal buigen, in de hemel, op de aarde en onder de aarde, en *elke* tong zal belijden: ‘Jezus Christus is Heer,’ tot eer van God, de Vader.”)
12. Kolossenzen 2:20 (“door [Christus] en voor [Christus] [heeft God] *alles* met zich willen verzoenen, *alles* op aarde en *alles* in de hemel”).
13. 1 Timotheüs 2:5 (“(...) Christus Jezus, die zichzelf gegeven heeft als losgeld *voor allen*, als het getuigenis voor de vastgestelde tijd”).
14. 1 Timotheüs 4:10 (“Christus is de redder van alle mensen”).
15. Titus 2:11 (“Gods genade is openbaar geworden tot redding van *alle mensen*”).
16. Hebreeëen 2:9 (“opdat [Jezus’] dood door Gods genade *iedereen* ten goede zou komen”).
17. 1 Johannes 2:2 (“Hij is het die verzoening brengt voor onze zonden, en niet alleen voor die van ons, maar voor de zonden van de *hele wereld*.”)
18. 1 Johannes 4:1 (De Vader heeft zijn Zoon gezonden “als redder van de *wereld*”).
19. Openbaring 5:13 (“*Elk* schepsel in de hemel, op aarde, onder de aarde en in de zee, alles en iedereen hoorde ik zeggen: ‘Aan hem die op de troon zit en aan het lam komen de dank, de eer, de lof en de macht toe, tot in eeuwigheid.’”).
20. Openbaring 21:5 (“Hij die op de troon zat zei: ‘Alles maak ik nieuw!’”).